

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЧУГАЙ Наталія Миколаївна

УДК: 658.512.23/74

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ**

17.00.07 – дизайн

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Черкаському державному технологічному університеті
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, доцент
Яковець Інна Олександрівна,
Черкаський державний технологічний університет,
завідувач кафедри дизайну

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
Мироненко Віктор Павлович,
Харківський національний університет будівництва
і архітектури, завідувач кафедри
дизайну архітектурного середовища

кандидат мистецтвознавства, доцент
Чернявський Костянтин Володимирович,
Національна академія образотворчого мистецтва і
архітектури, декан факультету образотворчого
мистецтва та реставрації

Захист відбудеться 20 квітня 2021 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.25 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, ауд. 226.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розіслано “19” березня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства, доцент

О.Я. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Одним із важливих і соціально значущих орієнтирів для промислового дизайнера є проектування меблів та обладнання для дітей, де дизайн виступає важливою умовою підвищення ефективності створюваних проектних пропозицій.

Актуальність цієї проблеми зростає у зв'язку з тим, що новітні формотворчі процеси у світовій дизайнерській практиці 2000-2019-х років свідчать про глибокі зміни в трактуванні теми трансформації в промисловому дизайні, про значні перебудови художньої мови дизайну. Така перебудова тісно пов'язана з процесом всебічного оновлення професії дизайнера, з переглядом напрацьованих професійних засобів, методів і цінностей, конструктивним осмисленням і концептуалізацією проектної діяльності кінця ХХ – початку ХХІ століття, що фактично є процесом формування нового проектного мислення. Сучасні формотворчі процеси в дизайні гостро потребують їх аналізу та оцінки у контексті всього досвіду використання трансформації як засобу формування середовища для розвитку дітей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дослідження, проведеного згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри дизайну ЧДТУ, є складовою частиною фундаментальної держбюджетної теми «Концептуальні, організаційні та технологічні аспекти формування художньо-проектної культури України другої половини ХХ століття — початку ХХІ століття» (№ 0115U006548), ЧДТУ, 2015–2018 рр. Робота виконана в межах реалізації Постанови Кабінету міністрів України № 37 від 20.01.1997 «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер». Тема пропонованого дисертаційного дослідження була затверджена рішенням вченої ради Черкаського державного технологічного університету (ЧДТУ) від 29.06.2011, протокол №11.

Мета роботи — визначити і обґрунтувати місце трансформації як засобу формування середовища для розвитку дітей. Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

- 1) систематизувати наукові та спеціальні літературні джерела на основі міждисциплінарних зв'язків; розкрити стан дослідженості наукової проблеми; уточнити і доповнити понятійно-термінологічний апарат дослідження, надати авторське тлумачення поняттям «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються»;
- 2) розкрити основні історичні етапи виникнення меблів для дітей та виявити передумови формування дитячого простору;
- 3) визначити та розкрити соціально-демографічні, санітарно-гігієнічні, психологічні, антропометричні аспекти дитячого середовища та його предметного наповнення, охарактеризувати принципи створення середовища для розвитку дітей;

4) на основі наявних зразків дитячих меблів запропонувати типологію трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей;

5) висвітлити конструктивно-технологічні й художньо-образні особливості трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей; виявити основні принципи біонічного формоутворення, які використовують у процесі проектування предметного наповнення середовища для розвитку дітей;

6) виявити і позначити функції, що виконує трансформація у формоутворенні меблів і обладнання для дітей та охарактеризувати функції, які виконують меблі-трансформери для гри;

7) запропонувати авторську модель середовища для розвитку дітей з функцією трансформації.

Об'єкт дослідження – трансформація як засіб формоутворення в дизайні.

Предмет дослідження – трансформація як засіб формування об'єктів предметного наповнення середовища для розвитку дітей.

Хронологічні та територіальні межі дослідження. Хронологічні межі дослідження визначає постановка проблеми, яка окреслена XV ст. — початком XXI ст., оскільки саме цей часовий відрізок дає змогу виявити і простежити досліджуваний об'єкт на основних стадіях його розвитку. Нижня межа дослідження охоплює період ремісничо-канонічного способу виготовлення дитячих меблів та появу перших зразків дитячих трансформованих меблів — висувних шухляд і комодів. Верхня межа дослідження — це початок XXI ст., що характеризується створенням технологічного та якісного предметного наповнення середовища для розвитку дітей, виготовленого із новітніх матеріалів, відповідає потребам часу і новим тенденціям.

Географічні межі дослідження обмежені країнами Західної, Східної Європи, США та країнами Сходу і визначені тією обставиною, що принципи трансформації набули найбільш яскравого вираження в практиці проектування предметного наповнення середовища для розвитку дітей (зокрема дитячих меблів) саме в цих країнах.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є загальнонаукові принципи і методи. Виконання завдань здійснено з використанням комплексного, середовищного, історико-культурологічного та структурно-функціонального підходів.

Порівняльно-історичний метод дослідження використано для виявлення еволюційних перетворень меблів-трансформерів для дітей та особливостей формування дитячого розвивального середовища. Метод вимірювання та візуального спостереження — для виявлення морфологічних характеристик об'єктів дитячого розвивального середовища та їх параметрів, формуючи матеріал для проведення функціонального, конструктивного, ергономічного, художньо-композиційного та системно-порівняльного аналізів.

Метод типологічного аналізу у дисертаційній роботі застосований під час розробки типології трансформації предметного наповнення дитячого

розвивального середовища. Метод графічного моделювання — для узагальнення матеріалів та їх оформлення у вигляді графоаналітичних схем і таблиць. Метод прогнозування — для передбачення і моделювання проєктних тенденції формування дитячого розвивального середовища з функцією трансформації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*

- на основі наявних зразків дитячих меблів розроблено типологію трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей;

- розширено і удосконалено конструктивно-технологічні та художньо-образні особливості трансформації меблів і обладнання середовища для розвитку дітей;

- обґрунтовано функції, які виконує трансформація у формоутворенні предметного наповнення середовища для розвитку дітей, функції, що виконують меблі-трансформери для гри;

- запропоновано дефініцію визначень «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються»;

- запропоновано авторську модель середовища для розвитку дітей з функцією трансформації;

удосконалено:

- спеціалізований матеріал, пов'язаний з формуванням предметного наповнення середовища для розвитку дітей; теоретичне осмислення використання конструктивно-технологічних та художньо-образних особливостей трансформації в проєктуванні середовища для розвитку дітей; типову модель створення середовища для розвитку дітей.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона надає цілісне науково обґрунтоване уявлення про роль трансформації у формоутворенні меблів та обладнання для дитячого розвивального середовища. Значну увагу приділено розкриттю специфіки використання конструктивно-технологічних та художньо-образних аспектів у формуванні середовища для розвитку дітей.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали й результати дослідження можуть бути застосовані у практичній діяльності сучасних дизайнерів меблів, а також серед теоретиків, мистецтвознавців, культурологів під час написання підручників, навчальних посібників та наукових робіт. Одержані результати можуть бути використані у процесі викладання курсів дизайну меблів, дизайну середовища, історії мистецтва у закладах вищої освіти України дизайнерського спрямування.

Положення, викладені в дисертації, автор використав у навчальному процесі підготовки фахівців спеціальності 022 «Дизайн» спеціалізації «Промисловий дизайн» Черкаського державного технологічного університету, під час проведення лекційних і практичних занять з дисципліни «Дизайн-проєктування» у 2009 / 2010 н.р. та 2015-2018 рр., лекційних і лабораторних занять з дисципліни «Ергономіка» у 2015 – 2020 рр., практичних завдань з дисципліни «Сучасні технології в промисловому дизайні», а також під час

виконання дипломних проєктів бакалаврів, спеціалістів та магістрів спеціалізації «Промисловий дизайн» у 2015 – 2019 рр.

Особистий внесок здобувача. У співавторстві з І. Яковець написані: стаття «*Використання методів дизайнерської біоніки в навчальному процесі*», де здобувачу належить матеріал щодо історії виникнення і розвитку біоніки; стаття «*Меблі-трансформер: передумови виникнення та механізми трансформації*», де здобувачем розглянуто історію виникнення і тенденції розвитку меблів-трансформерів.

У співавторстві з В. Литовченком написана стаття «*Використання біомеханічних принципів формоутворення при проектуванні спеціальних транспортних засобів*», у якій здобувач висвітлює питання використання біонічних прийомів формоутворення в об'єктах промислового дизайну.

Основні результати роботи отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати досліджень пройшли апробацію в доповідях і публікаціях на конференціях різного рівня.

Міжнародні конференції: «Конгрес «Global scientific unity 2014» (Чеська республіка, м. Прага, 26-27 вересня 2014 р.), «Конгрес «Scientific achievements 2015» (Австрія, м. Відень, 20 лютого 2015 р.), «Художній авангард: пошук нової мистецької парадигми» (8-10 квітня 2015 р., м. Херсон), «Особистість митця в культурі» (20-22 квітня 2016 р., м. Херсон), «Масова культура у сучасному художньо-комунікаційному просторі» (18-20 квітня 2017 р., м. Херсон), «Соціокультурні тенденції розвитку сучасного мистецтва та дизайну» (5-9 листопада 2018 р., м. Херсон), «Науково-практична конференція з проблем видавничо-поліграфічної галузі» (30 листопада 2018 р., м. Київ), «Науково-практична конференція з проблем видавничо-поліграфічної галузі» (8 квітня 2019 р., м. Київ), «Ефективні технології і конструкції в будівництві та архітектура села. Розробка інноваційних моделей екопоселень Прикарпаття та Карпат» (15-17 травня 2019 р., м. Львів), Міжнародний симпозіум, присвячений 50-річчю Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв «Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство» (6 червня 2019 р., м. Київ), I Міжнародна Інтернет-конференція «Problems and innovations in science» (4-5 травня 2020 р., Великобританія, Лондон), II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасного дизайну» (23 квітня 2020, КНУТД, м. Київ).

Всеукраїнські конференції: «Візуальність у контексті культурних практик» (13-14 жовтня, 2011 р., м. Черкаси), «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва» (6 травня 2015 р., м. Черкаси), «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва» (19 квітня 2016 р., м. Черкаси), «Матеріали конференції до 145-річчя кафедри ДОА» (28 грудня 2017 р., м. Львів), «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва» (30 листопада 2018 р., м. Черкаси).

Основні положення і зміст дослідження були обговорені на наукових семінарах та засіданнях кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету.

Матеріали дисертації впроваджені під час створення матеріально-технічних умов та засобів навчання для Жашківської спеціалізованої школи № 1 з поглибленим вивченням окремих предметів в межах цільової обласної програми «Інноваційні школи Черкащини» (затвердженої рішенням Черкаської обласної ради від 07.10.2016 №9-2/VII) з метою оптимізації навчального процесу (створення класів, обладнаних мобільними меблями для організації навчальних занять за сучасними технологіями; впровадження інновацій в освітній процес з урахуванням сучасних світових тенденцій, підвищення ефективності та якості регіональної системи освіти).

Публікації. Загальна кількість публікацій – 27. З них 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 в науковому періодичному виданні іншої держави; 17 статей засвідчують апробацію дослідження. Загальний обсяг публікацій – 4,9 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Структура роботи визначена характером порушених у дослідженні проблем, його головною метою та завданнями. Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку літератури (176 позицій) і п'яти додатків, які включають таблиці (10 позицій), ілюстрації, список упроваджень результатів наукового дослідження та список публікацій. Обсяг основної частини дисертації становить 179 с., повний обсяг з додатками – 244 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, мету, її зв'язок з науковими програмами і планами, визначено завдання, об'єкт і предмет, межі дослідження. Розкрито методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи. Подано інформацію про апробацію, структуру, обсяг дисертації.

Розділ 1. «Історіографія питання. Понятійний апарат. Методика дослідження».

У підрозділі 1.1. *«Історичні витоки поняття «трансформація», його соціальне і технологічне підґрунтя в матеріальній культурі людства»* показано, що принцип трансформації має фундаментальне значення у формоутворенні сучасних об'єктів промислового дизайну, з яким пов'язано забезпечення багатьох важливих функцій людської життєдіяльності. Актуальність цієї проблеми зростає у зв'язку з тим, що новітні формотворчі процеси у світовій дизайнерській практиці останніх років свідчать про глибокі зміни у трактуванні теми трансформації в промисловому дизайні, про значні перебудови художньої мови дизайну.

У підрозділі 1.2. *«Соціальна обумовленість дитячого простору. Сучасний стан проблеми»* в процесі розгляду літературних джерел було

з'ясовано, що специфіка об'єкта дослідження ускладнює виділення якогось вузького кола літературних джерел, враховуючи, що прямі аналоги до теми дослідження відсутні. Дисертаційне дослідження має міждисциплінарний характер.

Пропоноване дослідження безпосередньо спирається на досвід мистецтвознавчого, культурологічного та філософського аналізу проблематики дизайну, накопичений у працях таких вітчизняних дослідників, як Н. Абовський, А. Барташевич, Т. Бистрова, Ю. Божко, О. Бойчук, С. Васін, А. Владимиров, О. Генісаретський, В. Глазичев, Л. Зеленов, Е. Іванова, К. Кантор, А. Кошелева, А. Лаврентьев, Ф. Мартинов, В. Медведєв, С. Михайлов, І. Назарова, Г. Османкіна, Л. Радчук, В. Рунге, В. Сидоренко, В. Сьомкін, А. Талашук, А. Чернишов, В. Щуров та ін. Більш безпосередньо з проблематикою використання принципу трансформації в дизайні меблів пов'язані наукові праці П. Бобикова, Ю. Божка, О. Грашина, А. Єфімова, М. Каневої, С. Мигаля, Г. Мінервіна, В. Шмітка, та ін.

Дослідження таких вчених, як І. Босий, Н. Вергунова, А. Голованова, Д. Дурнева, А. Єльцов, В. Жирякова, Г. Исходжанова, У. Келесова, В. Лучинський, А. Мараховський, С. Махліна, З. Нагорна, Є. Никитюк, Є. Обуховська, О. Попова, Н. Трегуб, Т. Шиманська спрямовані на вивчення меблів-трансформерів в інтер'єрі, використання трансформувальних систем в архітектурному середовищі, використання принципу трансформації в транспортному дизайні та дизайні одягу; формоутворення промислових виробів із застосуванням принципу трансформації тощо.

На основі проведеного автором аналізу літературних джерел було виявлено, що різні сторони проблеми використання трансформації в дизайні меблів для дітей та формуванні середовища для розвитку дітей не були розглянуті разом як одна із важливих і актуальних проблем дизайнерського формоутворення, що і зумовило визначення теми дослідження.

У підрозділі 1.3. **«Понятійно-термінологічний апарат дослідження»** поняття **«середовище для розвитку дітей»** окреслено як систему матеріальних об'єктів, здатних до трансформації, яка моделює фізичний та духовний розвиток дитини.

Автором запропоновано власне тлумачення терміну *«дитячі меблі»*. Це сукупність вбудованих або пересувних елементів обладнання інтер'єру, призначених для дітей, що відповідають віковим особливостям дитячого організму. Автором також запропоновано дефініції понять *«середовище для розвитку дітей»* та *«меблі, що перевертаються»*. Отже, *середовище для розвитку дітей* — це сукупність взаємопов'язаних предметів, людей та процесів, що постійно оточують особистість, забезпечуючи її розвиток; *«меблі, що перевертаються»* — це меблі-трансформери, в яких зміни відбуваються не з самим предметом меблів, а з його споживчими властивостями або з тим, як спостерігач оцінює ці властивості. Це меблі, при повороті яких на певний кут (зазвичай, на 180°, рідше на 90°), сприймають як новий об'єкт, можливо з функцією повністю відмінною від попередньої.

Середовище для розвитку дітей характеризується цілісністю, динамічністю, багатовекторністю, соціокультурною мобільністю, емоційною насиченістю, координованістю тощо.

У підрозділі 1.4. *«Методи дослідження»* міститься аналітичний огляд наявних наукових підходів і методик досліджень, на базі яких запропоновано методіку проведення дослідження. Враховуючи міждисциплінарний характер досліджуваної проблеми та складність об'єкта дослідження, методологічною основою дослідження було обрано комплексний, середовищний, історико-культурологічний та структурно-функціональний підходи.

У роботі застосовані порівняльно-історичний метод і метод вимірювання та візуального спостереження; методи типологічного аналізу та графічного моделювання; а також методи композиційно-порівняльних характеристик, класифікацій, експериментального проектування і прогнозування.

Розділ 2. Предметне наповнення середовища для розвитку дітей: основи формування і проєктування.

У підрозділі 2.1. *«Типологія і класифікація об'єктів дизайну середовища для розвитку дітей»* показано, що об'єкти середовища для розвитку дітей можна представити двома основними групами: перша група — дитячі об'єкти в системі зовнішнього архітектурного середовища, друга група — дитячі об'єкти в інтер'єрі.

Перша група представлена природно-антропогенними комплексами, ландшафтно-рекреаційними територіями, лендморфною архітектурою, міським середовищем, малими рекреаційними територіями, водними басейнами та спеціальними садами й парками. Останні поділяють на культурно-розважальні, культурно-пізнавальні, фізкультурно-спортивні, дитячі (загального типу) та дитячі (типу «Діснейленд»). До другої групи належать житлові та громадські будівлі та споруди, які представлені культурно-освітніми закладами і навчально-виховними установами; підприємствами торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування; лікувально-профілактичними установами; адміністративними і видовищними будівлями-спорудами; будівлями транспорту та зв'язку. Дисертаційне дослідження спрямоване на розгляд предметного наповнення середовища для розвитку дітей у житлових будівлях і спорудах.

У підрозділі 2.2. *«Специфіка дизайну середовища для розвитку дітей»* виявлено фактори, які впливають на формування середовища для розвитку дітей: фізичні, просторові, ергономічні, екологічні, естетичні та віковий фактор.

З'ясовано, що до формування предметного наповнення дитячого середовища висувають такі вимоги: антропометрична відповідність, психоемоційна відповідність та безпека.

У підрозділі 2.3. *«Ергономічні аспекти дитячого середовища»* доведено, що дитяче середовище відіграє важливу роль у розвитку особистості дитини, оскільки для неї це й ігрова кімната, і місце, звідки починається пізнання світу, і спальня. Дитячі меблі повинні бути яскраві, легкі, мобільні, стійкі, багатофункціональні, безпечні. Зазначено, що сучасна психологія виділяє три

етапи психічного розвитку дитини: ігровий, навчальний і трудовий, кожен з яких характеризується певною системою діяльності. Наголошено, що меблі у дитячому середовищі повинні відповідати розмірам тіла дитини і враховувати особливості її організму. Проектування середовища і вибір меблів та обладнання для дітей для кожної вікової групи базується на визначених вимогах та умовах.

У підрозділі 2.4. **«Гра як невід’ємна складова дитячого простору. Функції та види ігор»** описано функції, які виконують меблі-трансформери у процесі гри: *Різномановість* — меблі-трансформери можна використовувати відповідно до задумки дитини, сюжету гри. Сприяє розвитку творчості, уяви, знаковій символічній функції мислення. *Можливість використання меблів-іграшок у спільній діяльності.* Іграшки-меблі може використовувати одночасно група дітей (і навіть за участю дорослого як гравця) та ініціювати спільні дії — колективні побудови, спільні ігри тощо. *Дидактичність.* Завдяки меблям-іграшкам можна навчити дитину конструюванню, ознайомити з кольором та формою. Такі меблі можуть мати механізми програмного контролю, наприклад, деякі електрифіковані та електронні ігри та іграшки. Сприяють розвитку предметно-просторового мислення у дитини. *Естетичність.* Меблі-іграшки є засобом художньо-естетичного розвитку дитини, здатні заохочувати дитину до мистецтва і творчості.

Розділ 3. Трансформація як інструментарій формоутворення меблів і обладнання середовища для розвитку дітей.

У підрозділі 3.1. **«Трансляція принципів трансформації ХХ століття в сучасну дизайн-практику»** показано, що із функцією трансформації пов’язано забезпечення багатьох важливих функцій людської життєдіяльності. Виявлено, що матеріальна структура, яка трансформується, створювалася для певного способу життя і життєвих ситуацій, що характеризуються динамічністю, частою зміною функціональних процесів, високою насиченістю, які перебувають у просторі та часі подій (похідне трансформувальне спорядження армії, декорації бродячого театру, юрта кочівників тощо).

У підрозділі 3.2. **«Особливості формоутворення меблів-трансформерів»** обґрунтовано, що сучасні меблі є не тільки прикрасою інтер’єру, але і стають головними помічниками, роблять наше життя більш затишним і комфортабельним. А багатофункціональні меблі, до того ж, дають змогу економити завжди дефіцитну вільну площу. Такі меблі мають підвищений попит у багатьох країнах світу, що закономірно. Для збереження комфорту і простору потрібні практичні і мобільні меблі — меблі-трансформери, головною перевагою яких є найбільша функціональність і ергономічність.

У підрозділі 3.3. **«Види трансформації і формоутворення об’єктів предметного наповнення, здатних до видозміни»** розкрита специфіка формоутворення об’єктів предметного наповнення дитячого розвивального середовища на основі трансформації. Сучасні проекти, пов’язані з

трансформацією, типологічно можна розділити на кілька груп: *трансформація без зміни форми, механічна і біонічна трансформація, а також конструктори.*

Визначено переваги *модульного принципу* формоутворення дитячих меблів-трансформерів, такі як: варіативні можливості, простота і лаконічність конструкції, цілісність форми, універсальність об'єктів, виробництво промисловим способом, спеціалізованість форми, гнучкість розмірного ряду, можливість росту.

У підрозділі 3.4. **«Використання принципів біонічного формоутворення в дизайні дитячих меблів-трансформерів»** було визначено основні принципи біонічного формоутворення, які використовують при проектуванні предметного наповнення дитячого розвиваючого середовища, що трансформуються, а саме: *принцип циклічної зміни форми* (багатофункціональні меблі), *принцип пересування* (компактні меблі), *принцип зміни висоти та кута нахилу* (меблі для різних вікових категорій), *принцип руху навколо поздовжньої та поперечної осей* (меблі для сидіння та лежання), *принцип внутрішньоклітинного тиску* (надувні меблі).

Розділ 4. «Комплексне формування середовища для розвитку дітей».

У підрозділі 4.1. **«Середовище для розвитку дітей — основа виховання, формування світогляду та самореалізації дитини»** розкрита важливість використання трансформації як засобу формоутворення, насамперед, для дитячих меблів, в яких проблеми функціональності, мобільності, транспортабельності, безпеки, економії набувають вирішального значення в контексті того, що в ранньому віці у дітей закладають основи світосприйняття, його пізнання і вивчення, формують основи індивідуальної та соціальної поведінки. Меблі та інші елементи облаштування дитячого середовища, які трансформуються, активізують цей процес.

Автор виділяє функціональні зони, властиві середовищу для розвитку дітей житлового та громадського інтер'єрів. Предметно-просторове середовище для дітей можна умовно поділити на зону для спокійної діяльності; зону для діяльності, пов'язаної з активним використанням простору (рух, зведення великих ігрових споруд тощо) та робочу зону.

У підрозділі 4.2. **«Конструктивно-технологічні особливості меблів-трансформерів для дітей»** обґрунтовано, що основні конструкції дитячих меблів-трансформерів можна розділити на каркасні, безкаркасні та каркасні вмонтовані. Конструкція таких меблів залежить від функціонального призначення та вікових особливостей дітей, на яких вони розраховані.

Каркасні та каркасні вмонтовані меблі забезпечують функціональність та економію простору. Такі меблі можуть «рости» разом з дітьми. Безкаркасні меблі є не такими надійними як попередні, але вони є безпечними, їх можна використовувати під час гри, їх можуть використовувати як діти, так і підлітки.

У підрозділі 4.3. **«Художньо-образні аспекти формування середовища для розвитку дітей»** було розглянуто художньо-композиційні принципи формоутворення дитячих меблів-трансформерів — раціональність, тектонічність, структурність, гнучкість, цілісність, пластичність і органічність

під кутом трансформації та з'ясовано, що кожен принцип вирішує ту чи іншу проблему в дизайні дитячих меблів. Виявлено та охарактеризовано образні принципи формоутворення меблів-трансформерів для дітей: принцип нелінійності, принцип фрактальності, принцип перенесення пластичних властивостей матеріалу на об'єкт, принцип «перенесення ситуації», принципи танграма, біоніки та орігамі.

У підрозділі 4.4. «**Комплексна організація дитячого розвивального середовища**» автором доведено, що середовище має повинно сприяти розвитку дитини, тобто забезпечувати їй особистісне зростання у фізичній, соціально-моральній, пізнавально-інтелектуальній, мовленнєво-комунікативній, художньо-естетичній та інших сферах життєдіяльності.

Зроблено порівняльну характеристику типової моделі середовища для розвитку дітей з новою запропонованою моделлю, наділеною функцією трансформації. Моделі властива інтеграція середовища — всі матеріали «вільно» закріплені в тій чи іншій зоні, та відкритість середовища — установка на спільне діяльнісне спілкування всіх суб'єктів навчальних відношень: дітей, батьків, педагогів. Моделі також притаманна динамічність, мобільність навчального середовища (дає можливість висувати на перший план ту чи іншу функцію простору, відповідно до того, як цього вимагає ситуація) та індивідуалізація групового простору (сприяє як колективній роботі в групах, так і дає можливість працювати індивідуально).

ВИСНОВКИ

У дослідженні вирішена наукова проблема комплексного підходу до дизайн-проектування середовища для розвитку дітей, і доведено, що трансформація є одним із визначальних засобів формування його предметного наповнення.

1. У процесі аналізу спеціальної літератури з'ясовано, що зазначеній проблемі безпосередньо або опосередковано були присвячені різні дослідження, різні аспекти її було проаналізовано в багатьох працях, але ці сторони проблеми використання принципів трансформації в дизайні меблів для дітей не були зведені разом як одна з актуальних і важливих проблем дизайнерського формоутворення. Запропоновано авторські дефініції понять «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються». Дитячими меблями можна назвати сукупність вбудованих або пересувних елементів обладнання інтер'єру, призначених для дітей, які відповідають віковим особливостям дитячого організму.

2. У процесі дослідження виділено основні історичні етапи виникнення предметного наповнення середовища для розвитку дітей:

I етап: XV-XVIII століття — охоплює період ремісничо-канонічного способу виготовлення дитячих меблів; поява перших зразків дитячих трансформованих меблів — висувних ящиків і комодів.

II етап: XIX — перша половина XX століття — період машинно-індустріального виробництва, коли дитячі меблі були результатом техніко-конструкторського формоутворення, але ще не дизайнерського; на перший план ставили ідеї функціональності меблів для дітей та їх масове тиражування.

III етап: друга половина XX — початок XXI століття — період впровадження методів дизайну у процеси створення меблевої продукції для дітей, перехід від монофункціональних до поліфункціональних об'єктів дитячих розвивальних меблів.

3. Доведено, що на формоутворення предметного наповнення середовища для розвитку дітей впливає гендерна специфіка й такі фактори: фізичні, просторові, ергономічні, екологічні, естетичні та вікові. Меблі та обладнання для дитини повинні бути безпечні з трьох позицій: психологічної, хімічної й фізичної. Визначено та розкрито основні принципи створення середовища для розвитку дітей: поліфункціональності, трансформативності, варіативності, насиченості, доступності, безпечності.

4. Автором запропоновано типологію предметного наповнення середовища для розвитку дітей, пов'язане з трансформацією: трансформація без зміни форми, механічна і біонічна трансформація, а також конструктори.

Перша група — трансформація без деформації форми. Зміни в цьому випадку відбуваються не з предметом, а з його споживчими властивостями або з тим, як спостерігач оцінює ці властивості у предмета. Залежно від зовнішніх факторів можна по-різному оцінити властивості предмета.

Зміну функції об'єкта без зміни геометричних параметрів широко використовують у дизайні меблів-трансформерів для дітей. На сьогоднішній день призначення меблів-трансформерів розширилося: тепер вони виконують не тільки функцію економії місця, але і функцію створення гармонійного і комфортного дитячого середовища, формування його стилю.

Друга група — механічні трансформації. Механічну трансформацію відбуваються через деформацію структури образу. Вона здійснюється за рахунок переміщення елементів структури предмета один відносно одного.

Сутність другого типу трансформації — зміна ознак головних і основних елементів композиції об'єкта. При цьому новий образ і нова структура є похідними від мінливих складових частин композиції. Механічну трансформацію в об'єктах здійснюють через зміни габаритів, лінійних і об'ємних розмірів. У процесі трансформації меблі можуть як бути збільшені, так і зменшені залежно від поставленого завдання, наприклад, для зберігання, транспортування, розширення функцій, за ергономічними вимогами тощо.

Третя група — трансформація зі зміною структури об'єкта. За такої трансформації відбувається зміна функції об'єкта зі зміною геометричних параметрів. Трансформації може підлягати весь «каркас» об'єкта або лише допоміжні вузли і оболонки.

5. Запропоновано такі види конструкцій меблів: каркасні, безкаркасні, каркасні вмонтовані. Показано, що конструкція меблів залежить від функціонального призначення та вікових особливостей дітей, на яких вони

розраховані. Каркасні та каркасні вмонтовані меблі забезпечують функціональність та економію простору. Такі меблі можуть «рости» разом з дітьми. Безкаркасні меблі є не такими надійними як попередні, але вони є безпечними, їх можна використовувати під час гри, їх можуть використовувати як діти, так і підлітки.

Виявлено та охарактеризовано художньо-образні принципи формоутворення меблів-трансформерів для дітей:

- принцип нелінійності (забезпечує багатофункціональність, несподівану зміну форми, можливість виконувати різноманітні зовсім неочікувані функції та можливість використання в ігровому процесі),

- принцип фрактальності (дає можливість раціонального використання простору, оптимізації розмірів для зберігання, легкість та простоту експлуатації, зручність транспортування),

- принцип перенесення пластичних властивостей матеріалу на об'єкт (дає можливість надувати в потрібний момент і здувати, коли зникає необхідність використання, екологічність матеріалів, безпечність у користуванні (відсутність гострих кутів), можливість заміни чохла, різноманітне кольорове вирішення),

- принцип «перенесення ситуації» (рушійною силою трансформації є вага дитини, для найменших користувачів передбачено додаткове живлення для приведення в рух, можна використовувати під час гри),

- принцип танграма (забезпечує велику кількість варіативних можливостей, простий механізм кріплення, можливість часто змінювати інтер'єр приміщення),

- біонічний принцип (забезпечує раціональні форми, натуральні матеріали, природний і естетичний зовнішній вигляд, безпеку та міцність конструкцій, гігієнічність та зручність, образність),

- принцип орігамі (надає екологічності і абсолютної безпеки у користуванні, можливість використовувати не лише як меблі, а й як елемент гри; можливість зробити власними руками, виготовити з підручних матеріалів, низька собівартість).

Виявлено основні принципи біонічного формоутворення, які використовують у процесі проектування предметного наповнення дитячого розвивального середовища, а саме: принцип циклічної зміни форми (багатофункціональні меблі), принцип пересування (компактні меблі), принцип зміни висоти та кута нахилу (меблі для різних вікових категорій), принцип руху навколо поздовжньої і поперечної осей (меблі для сидіння та лежання), принцип внутрішньоклітинного тиску (надувні меблі).

6. Виявлено і охарактеризовано функції, які виконують принципи трансформації у формуванні предметного наповнення середовища для розвитку дітей, а саме: зонування простору, упорядкованість зберігання речей, можливість використання дворівневої системи, наявність мобільних елементів, можливість змінювати розміри меблів відповідно віку та зросту дитини, доступність, модульність, розвиток творчості під час гри.

Означено роль модульного принципу формоутворення в об'єктах середовища для розвитку дітей: варіативні можливості, простота і лаконічність конструкції, цілісність форми, універсальність об'єктів, виробництво промисловим способом, спеціалізованість форми, гнучкість розмірного ряду, можливість росту.

Визначено функції, які вирішують меблі-трансформери для гри:

- різноплановість — меблі-трансформери можна використовувати відповідно до задумки дитини, сюжету гри. Сприяють розвитку творчості, уяви, знаковій символічній функції мислення;

- можливість використання меблів-іграшок у спільній діяльності. Іграшки-меблі може використовувати одночасно група дітей (у т.ч. за участю дорослого як гравця) та ініціювати спільні дії — колективні побудови, спільні ігри тощо;

- дидактичність — меблі-іграшки можуть навчати дитину конструюванню, ознайомлювати з кольором та формою; можуть мати механізми програмного контролю, наприклад, деякі електрифіковані та електронні ігри та іграшки. Сприяють розвитку предметно-просторового мислення у дитини;

- естетичність. Меблі-іграшки є засобом художньо-естетичного розвитку дитини, здатні заохочувати дитину до мистецтва і творчості.

7. Запропоновано модель трансформувального середовища для розвитку дітей. На відміну від типової моделі, запропонована модель передбачає гнучку організацію середовища, що сприяє соціально-комунікативному, пізнавальному, мовленнєвому, художньо-естетичному та фізичному розвитку дітей. Цій моделі властива інтеграція середовища — всі матеріали «вільно» закріплені в тій чи іншій зоні, та відкритість середовища — установка на спільне діяльнісне спілкування всіх суб'єктів навчальних взаємин: дітей, батьків, педагогів.

Моделі також притаманна динамічність, мобільність навчального середовища (дає можливість висувати на перший план ту чи іншу функцію простору, відповідно до того, як цього вимагає ситуація) та індивідуалізація групового простору (сприяє як колективній роботі в групах, так і дає можливість працювати індивідуально).

8. Результати дисертаційного дослідження можуть стати підґрунтям для подальших досліджень у сфері організації малогабаритного житлового простору або для наукових досліджень у сфері формування житлових інтер'єрів та дитячого середовища з використанням функцій та принципів трансформації.

Висновки наукової роботи складають підґрунтя подальших досліджень у межах міждисциплінарних зв'язків — у галузі педагогіки, психології, ергономіки — для виявлення новітніх тенденцій, які можуть застосовуватись у дизайн-проектуванні різноманітного предметного наповнення житлового та громадського середовища, в умовах обмеженого простору.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у наукових фахових виданнях України та у періодичних виданнях інших держав, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Яковець, І. О., Чугай, Н. М. (2012а). Меблі-трансформери: передумови виникнення та механізми трансформації, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.*, за ред. В. Я. Даниленка, Харків, ХДАДМ, с. 57-61.
2. Чугай, Н. М. (2012b). Використання принципів біонічного формоутворення при проектуванні меблів, що трансформуються, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.*, за ред. В. Я. Даниленка, Харків, ХДАДМ, с. 47-51.
3. Литовченко (Чугай), Н. М. (2012с). Поняття форми: від філософії до дизайну, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.*, за ред. В. Я. Даниленка, Харків, ХДАДМ, с. 17-20.
4. Литовченко, Н. М. (2015а). Формування середовища для дітей з вадами опорно-рухового апарату з використанням принципу трансформації, *Аркадія: мистецтвознавчий та культурологічний журнал*, Одеса, № 3 (44), с. 83-89.
5. Литовченко, Н. Н. (2015b). Основные этапы формообразования детской мебели, *Искусство и культура: науч.-практич. журнал*, Витебск, № 4, с. 32-38.
6. Литовченко, Н. М. (2017). Історичні витоки поняття «трансформація» та його соціальне і технологічне підґрунтя в матеріальній культурі людства, *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наук. пр., Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв*, Харків, ХДАДМ, № 2, с. 139-144.
7. Литовченко, Н. М. (2018). Комбінаторика як засіб формування предметно-просторового середовища для дітей, *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, за ред. О. С. Смоляка, Тернопіль, Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, № 1 (вип. 38), с. 286-292.
8. Яковець, І. О., Чугай, Н. М. (2010). Використання методів дизайнерської біоніки в навчальному процесі, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.*, за ред. В. Я. Даниленка, Харків, ХДАДМ, с. 67-71.
9. Чугай, Н. М., Литовченко, В. В. (2012d). Використання біомеханічних принципів формоутворення при проектуванні спеціальних транспортних засобів, *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.*, за ред. В. Я. Даниленка, Харків, ХДАДМ, с. 41-49.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Чугай, Н. М. (2011). Особливості розвитку формоутворення в дизайні ХХ століття, *Матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Візуальність у контексті культурних практик», 13-14 жовтня 2011 р.*, Черкаси, Брама-Україна, с. 94-96.
11. Литовченко, Н. М. (2014). Особливості формоутворення модульних меблів-трансформерів, *Scientific and practical edition, Prague (Czech Republic), 26-27th of September 2014*, Publishing Center of The International Scientific Association «Science & Genesis», Copenhagen, vol. 3, p. 16-26.
12. Литовченко, Н. М. (2015a). Специфіка розвитку меблів-трансформерів в історичній ретроспективі, *Scientific and practical edition, Austria, 20 February 2015*, Publishing Center of The International Scientific Association «Science & Genesis», Vienna (Austria), vol. 1, p. 138-145.
13. Литовченко, Н. М. (2015b). Основні аспекти дизайнерського проектування меблів, *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Художній авангард: пошук нової мистецької парадигми», 8-10 квітня 2015 р.*, ХНТУ, за ред. А. А. Білик, Херсон, с. 116-118.
14. Литовченко, Н. М. (2015c). Образотворче мистецтво як невичерпне джерело ідей для дизайнерів меблів, *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва», 6 травня 2015 р.*, Черкаси, Видавець Вовчок О. Ю., с. 84-86.
15. Литовченко, Н. М. (2016a). Танграм як джерело творчості в дизайні меблів-трансформерів, *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва», 19 квітня 2016 р.*, Черкаси, Видавець Вовчок О. Ю., с. 67-69.
16. Литовченко, Н. М., Яковець, І. О. (2016b). Використання принципу орігамі для створення художнього образу в дизайні дитячих меблів-трансформерів, *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість митця в культурі» (20-22 квітня 2016 р.)*, ХНТУ, за ред. А. А. Білик, Херсон, ФОП Грінь Д. С., с. 193-195.
17. Литовченко, Н. М. (2017a). До питання використання принципу трансформації в дизайн-проекуванні, *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Масова культура у сучасному художньо-комунікаційному просторі» (18-20 квітня 2017 р.)*, ХНТУ, за ред. А. А. Білик, Херсон, ФОП Грінь Д. С., с.15-18.
18. Литовченко, Н. М. (2017b). Принципи образних вирішень в дизайні меблів-трансформерів для дітей, *Матеріали і тези Всеукраїнської наукової конференції до 145-річчя кафедри дизайну та основ архітектури Національного університету «Львівська політехніка» «Дизайн та основи архітектури», під заг. ред. С. Лінди, Львів, В-во Львівської політехніки, с. 104-105.*

19. Литовченко, Н. М., Тертишник, М. В. (2018a). Сенсорне обладнання як розвиваюча дизайн-форма, *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Соціокультурні тенденції розвитку сучасного мистецтва та дизайну»*, 5-9 листопада 2018 р., Херсон, ФОП Грінь Д. С., с. 288-290.

20. Литовченко, Н. М., Просяннікова, А. П. (2018b). LEGO-технологія: конструктивно-ігрова діяльність дітей, *Збірник матеріалів V Всеукр. наукової конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва»*, Черкаси, 30 листопада 2018 р., упоряд. Л. І. Полудень, Ф. А. Гонца, Черкаси, Видавець Третяков О. М., с. 62-64.

21. Литовченко, Н. М., Скальська, А. В. (2018c). Зона рекреації за вимогами концепції Нової української школи, *Збірник матеріалів V Всеукр. наукової конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва»*, Черкаси, 30 листопада 2018 р., упоряд. Л. І. Полудень, Ф. А. Гонца, Черкаси, Видавець Третяков О. М., с. 64-66.

22. Литовченко, Н. М., Пантелей, Я. Ю. (2018d). Роль малих архітектурних форм у формуванні прибережних зон міста., *Збірник матеріалів V Всеукраїнської наукової конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва»* Черкаси, 30 листопада 2018 р., упоряд. Л. І. Полудень, Ф. А. Гонца, Черкаси, Видавець Третяков О. М., с. 60-62.

23. Литовченко, Н. М., Яковець, І. О. (2018e). До питання про адитивні технології в промисловому дизайні, *Матеріали XXVII Міжнародної науково-практичної конференції з проблем видавничо-поліграфічної галузі: збірник тез доповідей*, Київ, УкрНДІСВД, 30.11.2018 р., с. 85-87.

24. Литовченко, Н. М., Перепеленко, С. Ю. (2019a). Технології 3d друку: прототипування об'єктів промислового дизайну, *Матеріали XXVIII Міжнародної науково-практичної конференції з проблем видавничо-поліграфічної галузі: збірник тез доповідей*, Київ, УкрНДІСВД, 08.04.2019 р., с.76-79

25. Литовченко, Н. М., Яковець, І. О. (2019b). Міжнародна виставка-конкурс «THE 7 SENSE» у контексті популяризації ролі промислового дизайну в Україні, Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство, *Матеріали міжнародного симпозіуму*, 6 червня. 2019 р., М-во культ. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мист., Київ, НАКККіМ, с. 295-296.

26. Литовченко, Н. М. (2019c). Використання комбінаторного принципу LEGO в проектуванні меблів для дітей, *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу»*, 11-13 вересня 2019 р., ХНТУ, за ред. О. В. Якимчук, Херсон, ХНТУ, с.176-179.

27. Чугай, Н. М., Луговський, О. Ф., Яковець, І. О. (2020). Трансляція принципів трансформації XX століття в сучасну дизайн-практику, *Problems and Innovations in Science: abstracts of the 1st International scientific and practical conference. Part 1*, London, Great Britain, vol. 2, с. 146-151.

АНОТАЦІЯ

Чугай Н. М. Трансформація як засіб формування середовища для розвитку дітей. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.07 «Дизайн». – Черкаський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України; Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України. – Львів, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі формування середовища для розвитку дітей, яке здатне до трансформації та сприяє соціально-комунікативному, пізнавальному, мовленнєвому, художньо-естетичному та фізичному розвитку дітей.

У дисертації на основі існуючих зразків дитячих меблів розроблено типологію трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей; розширено і удосконалено конструктивно-технологічні та художньо-образні особливості трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей; обґрунтовано функції, які виконує трансформація у формоутворенні предметного наповнення середовища для розвитку дітей та функції, які виконують меблі-трансформери для гри; запропоновано дефініцію визначень «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються»; запропоновано авторську модель середовища для розвитку дітей з функцією трансформації. Удосконалено спеціалізований матеріал, пов'язаний з формуванням предметного наповнення середовища для розвитку дітей. Підкреслено необхідність використання конструктивно-технологічних та художньо-образних особливостей трансформації в проектуванні середовища для розвитку дітей. Удосконалено типову модель створення середовища для розвитку дітей.

Ключові слова: трансформація, середовище для розвитку дітей, дитячі меблі, меблі-трансформери, модель.

АННОТАЦИЯ

Чугай Н. Н. Трансформация как средство формирования среды для развития детей. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения (доктора философии) по специальности 17.00.07 «Дизайн». – Черкасский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины; Национальный университет «Львовська політехніка» Министерства образования и науки Украины. – Львов, 2021.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования детской развивающей среды, которая может трансформироваться, и способствует социально-коммуникативному, познавательному, речевому, художественно-эстетическому и физическому развитию детей.

В диссертации на основе существующих образцов детской мебели разработана типология трансформации мебели и оборудования среды для

развития детей; расширены и усовершенствованы конструктивно-технологические и художественно-образные особенности трансформации мебели и оборудования среды для развития детей; обоснованы функции, которые выполняет трансформация в формообразовании предметного наполнения среды для развития детей и функции, которые выполняет мебель-трансформер для игры; предложены дефиниции определений «детская мебель» и «мебель, которая переворачиваются»; предложена авторская модель среды для развития детей с функцией трансформации. Усовершенствован специализированный материал, связанный с формированием предметного наполнения среды для развития детей. Подчеркнута необходимость использования конструктивно-технологических и художественно-образных особенностей трансформации в проектировании среды для развития детей. Усовершенствована типичная модель создания среды для развития детей.

Ключевые слова: трансформация, среда для развития детей, детская мебель, мебель-трансформер, модель.

ANNOTATION

Chuhai N. M. Transformation as a means of children's development environment formation. – On the right of manuscript.

The dissertation for a scientific degree of the candidate of art history (doctor of philosophy) on a specialty 17.00.07 "Design". – Cherkasy State Technological University of the Ministry of Education and Science of Ukraine; Lviv Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2021.

The main scientific problem of the dissertation research is children's development environment formation, which is capable of transformation and promotes socio-communicative, cognitive, speech, artistic, aesthetic and physical children's development.

The scientific novelty of the work lies in the complex consideration and analysis of the formation peculiarities of the environment, which is capable of transformation, for children's development. For the first time on the basis of existing samples of children's furniture the typology of transformation of furniture and the equipment of environment for children's development has been developed; the constructive-technological and artistic-figurative features of transformation of furniture and equipment of children's development environment have been expanded and improved; the functions performed by the transformation in the formation of the subject content of children's development environment and the functions performed by the furniture-transformers for playing have been substantiated; the definition of "children's furniture" and "shape-shifting furniture" has been proposed; the author's model of the environment with the function of transformation for children's development has been proposed. Specialized material related to the subject content formation of children's development environment has been improved. The necessity of using constructive-technological and artistic-figurative features of transformation

in designing children's development environment has been emphasized. The typical model of creating children's development environment has been improved.

Interdisciplinary and system approaches in solving the tasks have become the methodological basis of the work. General scientific (theoretical and empirical) and special research methods have been used in the work. It has been shown that the principle of transformation is fundamental in industrial design modern objects shaping, which is associated with the provision of many important functions of human life.

The author offers his own interpretation of the term "children's furniture". It is a set of built-in or mobile elements of interior equipment designed for children corresponding to the age characteristics of the children's organism. The author also offers definitions of "children's development environment" and "shape-shifting furniture". Thus, children's development environment is a set of interconnected objects, people and processes that constantly surround the person, ensuring his or her development. Children's development environment is characterized by integrity, dynamism, multi-vector, socio-cultural mobility, emotional saturation, coordination, etc. Shape-shifting furniture is the transformer furniture in which not the piece of furniture itself is changed, but its consumer properties or the way the observer evaluates these properties. This furniture, when rotated by a certain angle (usually 180° , rarely 90°) is perceived as a new object, possibly with a function completely different from the previous one.

Taking into consideration the interdisciplinary nature of the research problem and the complexity of the object of study, complex, environmental, historical, cultural and structural-functional approaches have been chosen as the methodological basis of the study. Factors influencing children's development environment formation have been identified: physical, spatial, ergonomic, ecological, aesthetic and age factors. It has been found that the following requirements are set for the formation of children's environment subject content: anthropometric compliance, psycho-emotional compliance and safety. It has been proved that children's environment plays a very important role in the development of child's personality, because it is a playroom, a place where studying of the world begins, and a bedroom. The correct formation of his or her personality, development of abilities and talents often depend on how convenient and comfortable the child is in his room. Children's furniture should be bright, light, mobile, stable, multifunctional, safe.

Figurative principles of shaping furniture-transformers for children have been identified and characterized: the principle of nonlinearity, the principle of fractality, the principle of transferring the plastic properties of the material to the object, the principle of "transfer of the situation", tangram principle, bionics principle and origami principle.

In the dissertation research the author makes a comparative description of a typical model of children's development environment with a new proposed model, which is endowed with the function of transformation.

Key words: transformation, environment for the development of children, children's furniture, transforming furniture, model.

Наукове видання

ЧУГАЙ Наталія Миколаївна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

17.00.07 – дизайн

Формат 60x84 1/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий.
Обл.- вид.арк. 0,9. Ум друк. арк. 1,39. Тираж 100 прим.

Друк «Print point» ФОП Авраменко Р.В.
ПН 3236211796
Адреса: м. Черкаси, вул. Чорновола, 164а
e-mail: avru@ukr.net